

1516021

رمانتیسزم و سیر تحول آن در ایران و در

اشعار حسین منزوی

www.ketab.ir

افسانه شیرشاهی

سرشناسه	: شیرشاهی، افسانه، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: رمانتیسزم و سیر تحول آن در ایران و در اشعار حسین منزوی/افسانه شیرشاهی.
مشخصات نشر	: تهران: تایماز، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۰ص.
شابک	: 978-600-403-322-0: ۲۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: منزوی، حسین، ۱۳۲۵ - ۱۳۸۳. -- نقد و تفسیر
موضوع	: MonzaviHosain-- Criticism and interpretation
موضوع	: رمانتیسزم -- ایران
موضوع	: Romanticism -- Iran
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 20th century -- History and criticism
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ۸۵۴ ی۴۴ ن/ PIR۸۲۳۳۳
رده بندی دیوبی	: ۸۵۱/۶۳
شماره ثبت	: ۴۷۸۶۶۳۱

انتشارات تایماز

رمانتیسزم و سیر تحول آن در ایران و در اشعار حسین منزوی

ناشر: تایماز

مؤلف: افسانه شیرشاهی

مدیر اجرایی: مجید باسعور

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

چاپ و صحافی: تایماز

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۰۳-۳۲۲-۰

حق چاپ محفوظ و متعلق به مؤلف می باشد.

آدرس: تهران - خیابان انقلاب - خیابان فخررازی - خیابان وحید نظری غربی - پلاک ۸۵ - طبقه ۳

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۰۲۷۴۴ موبایل: ۰۹۱۲۷۲۴۴۵۳۵ ایمیل: taymazpub@yahoo.com صندوق پستی:

تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۷۲۰۵۴ تلگرام: ۰۹۱۴۴۰۹۹۷۵۸ ایمیل: taymazpub@gmail.com تهران ۱۳۱۴۵-۶۴۸

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۰
پیشگفتار.....	۱۱
اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن.....	۱۱
اهمیت موضوع.....	۱۱
فرضیه ها.....	۱۱
تعریف اصطلاحات.....	۱۱
مکتب رمانتیسیم در ایران و اروپا.....	۱۲
پیشینه تحقیق.....	۱۲
مقالات.....	۱۳
سازمان دهی پژوهش.....	۱۳
فصل اول : مطالعات نظری.....	۱۵
شاخه های شعر رمانتیک ایران.....	۱۶
۱-رمانتیسیم تغزلی.....	۱۶
۲-رمانتیسیم اجتماعی -انقلابی.....	۱۷
۳-رمانتیسیم فلسفی.....	۱۸
۴-رمانتیسیم شهودی.....	۱۸
۵-رمانتیسیم زبان گرا.....	۱۹
شعر رمانتیک بعد از انقلاب.....	۲۰
فصل دوم : بررسی زندگی و شعر حسین منزوی.....	۲۳
۱-۲-زندگی نامه حسین منزوی.....	۲۴
۲-۲-آثار ۱-۲-۲-حنجره زخمی تغزل.....	۲۵
۲-۲-۲-صفر خان.....	۲۶

- ۲۶..... ۳-۲-۲- ترجمه منظومه حیدر بابا
- ۲۶..... ۴-۲-۲- با عشق در حوالی فاجعه
- ۲۶..... ۵-۲-۲- این ترک پارسی گوی
- ۲۷..... ۶-۲-۲- از شوکران و شکر
- ۲۷..... ۷-۲-۲- سیاوش از آتش
- ۲۷..... ۸-۲-۲- از کهربا و کافور
- ۲۷..... ۹-۲-۲- با عشق تاب می آورم
- ۲۸..... ۱۰-۲-۲- به همین سادگی
- ۲۸..... ۱۱-۲-۲- از تپه و تغزل
- ۲۸..... ۱۲-۲-۲- از خورشید و فراموشیها
- ۲۹..... ۳-۲-۲- شعر حسین مبروی
- ۳۰..... ۱-۲-۲-۳- زبان
- ۳۱..... ۲-۲-۳-۲- پرهیز از کهنگی
- ۳۳..... ۴-۲-۲-۳- پرهیز از ترکیبات تکراری خلته ترکیبهای تازه
- ۳۴..... ۵-۲-۲-۳- نزدیک شدن به زبان محاوره
- ۳۵..... ۶-۲-۲-۳- نمادینه شدن زبان
- ۳۶..... ۷-۲-۲-۳- زبان حماسی
- ۳۷..... ۴-۲-۲-۲- صور خیال
- ۴۳..... ۶-۲-۲-۲- دگردیسی غزل در شعر حسین منزوی
- ۴۴..... ۷-۲-۲-۲- وحدت موضوعی غزلهای منزوی
- ۴۵..... ۸-۲-۲-۲- جایگاه منزوی در غزل معاصر ایران
- ۴۵..... ۹-۲-۲-۲- موتیف های کهنه و نو در غزلیات منزوی
- ۴۸..... ۱۰-۲-۲-۲- سبک شناسی شعر حسین منزوی

۴۸.....	۱۱-۲-۲-تضاد و حس آمیزی در غزلیات منزوی
۴۸.....	۱-۱۱-۲-۲-پارادوکس در غزلیات منزوی
۴۹.....	۲-۱۱-۲-۲-پارادوکس و حس آمیزی در غزلیات حسین منزوی
۵۰.....	۲-۱۱-۲-۲-ایماژ در غزلیات منزوی
۵۲.....	۱۲-۲-۲-زبان میانه یا اعتدالی های غزلهای منزوی
۵۳.....	۱۳-۲-۲-کرشمه سازی در غزلهای منزوی
۵۳.....	۱۴-۲-۲-نماد در اشعار حسین منزوی
۵۵.....	۱۵-۲-۲-تلمیح (باستان گنگی)
۵۷.....	۱۶-۲-۲-موسیقی در شعر منزوی
۶۱.....	فصل سوم: رمانتیسیم و سیر آن در ایران
۶۲.....	۱-۳-مقدمه
۶۳.....	۲-۳-تعاریف و کاربرد واژه ی رمانتیسیم
۶۴.....	۳-۳-مکتب کلاسیسیم
۶۵.....	۱-۳-۳-و قواعد مکتب کلاسیسیم
۶۶.....	۲-۳-۳-مقایسه دو مکتب کلاسیسیم و رمانتیسیم
۶۶.....	۳-۳-۳-مکتب رمانتیسیم و خاستگاه اولیه آن
۶۷.....	۴-۳-۳-زمینه پیدایش رمانتیسیم
۶۹.....	۵-۳-۳-اصول مکتب رمانتیسیم
۷۰.....	۶-۳-۳-زمینه های (اجتماعی-فلسفی-دینی)
۷۰.....	۷-۳-۳-مانیفست مکتب رمانتیک
۷۲.....	۸-۳-۳-تاریخچه ی جنبش رمانتیک
۷۳.....	فصل چهارم: جریان های ادبی ایران در قرن بیستم
۷۴.....	۱-۴-مقدمه

۷۵.....	۴-۲-شعر عصر بیداری .....
۷۵.....	۴-۳-درونمایه شعر دوره بیداری .....
۷۵.....	۴-۴-شعر عصر نیمایی، یا دوره نوگرایی .....
۷۶.....	۴-۵-دوره بندی تاریخی شعر نیمایی .....
۷۶.....	۴-۶-دوره اول از ۱۳۰۴ تا شهریور ۱۳۲۰ ه.ش.....
۷۷.....	دوره دوم از شهریور ۱۳۲۰ تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ .....
۷۸.....	۴-۷-ریان، نمای ادبی در دوره دوم عصر نیمایی .....
۷۹.....	۴-۸-دوره چهارم از ۱۵ خرداد ۴۲ تا بهمن ۱۳۵۷ .....
۷۹.....	۴-۷-۲-دستاوردهای ادبی دوره چهارم عصر نیمایی .....
۸۱.....	فصل پنجم: رمانتیسیم در ادبیات ایران .....
۸۲.....	۵-۱-مقدمه .....
۸۴.....	۵-۲-شعر رمانتیک ایرانی در دوره مشروطه .....
۸۶.....	۵-۳-شعر رمانتیک ایرانی در عصر رضاشاهی .....
۸۷.....	۵-۴-شعر رمانتیک ایرانی پس از شهریور ۱۳۲۰ ه.ش.....
۸۸.....	۵-۵-نقد رمانتیک .....
۹۵.....	فصل ششم: اصول رمانتیسیم در اشعار حسین منزوی .....
۹۶.....	۶-۱-ویژگیهای رمانتیسیم در اشعار حسین منزوی .....
۹۶.....	۶-۱-۱-انسان گرایی و اجتماع در شعر منزوی .....
۹۹.....	۶-۱-۲-طبیعت و عناصر آن در شعر منزوی .....
۱۰۰.....	۶-۱-۲-۱-آب .....
۱۰۰.....	۶-۱-۲-۲-آتش .....
۱۰۱.....	۶-۱-۲-۳-آسمان (و آفاق و افلاک) .....
۱۰۲.....	۶-۱-۲-۴-اسب .....

- ۱۰۳.....۵-۲-۱-۶ باد
- ۱۰۵.....۶-۲-۱-۶ برکه و مرداب (باتلاق)
- ۱۰۶.....۷-۲-۱-۶ بهار
- ۱۰۷.....۸-۲-۱-۶ پرندگان
- ۱۰۸.....۹-۲-۱-۶ بلبل (هزارستان، عندلیب)
- ۱۰۸.....۱۰-۲-۱-۶ چکاوک
- ۱۰۸.....۱۱-۲-۱-۶ ققنوس
- ۱۰۹.....۱۲-۲-۱-۶ کبک
- ۱۰۹.....۱۳-۲-۱-۶ غشابهنگ
- ۱۱۰.....۱۴-۲-۱-۶ چشمه
- ۱۱۱.....۱۵-۲-۱-۶ خاک و زمین
- ۱۱۴.....۲-۲-۶ خورشید
- ۱۱۵.....۳-۲-۶ درختان
- ۱۱۶.....۴-۲-۶ کویر
- ۱۱۶.....۵-۲-۶ گل و باغ
- ۱۱۸.....۶-۲-۶ هیجان و احساسات
- ۱۱۸.....۷-۲-۶ آرزو (خواهش و هوی)
- ۱۱۸.....۸-۲-۶ آزادی و اسارت
- ۱۲۰.....۹-۲-۶ افسوس و حسرت
- ۱۲۰.....۱۰-۲-۶ امید
- ۱۲۱.....۱۱-۲-۶ امید و نومیدی
- ۱۲۱.....۱۲-۲-۶ انتظار
- ۱۲۲.....۱۳-۲-۶ بغض و گریه

- ۱۲۴..... ۱۴-۲-۶-پاکی و زلالی
- ۱۲۴..... ۳-۶-مرگ و زندگی
- ۱۲۵..... ۱-۳-۶-پیری و جوانی
- ۱۲۵..... ۴-۶-دنیا
- ۱۲۷..... ۵-۶-میل به زندگی
- ۱۲۹..... ۱-۵-۶-مرگ و زندگی
- ۱۳۰..... ۶-۶-دلی با محرومان و رنجهایشان
- ۱۳۱..... ۷-۶-در شعر منزوی
- ۱۳۴..... ۸-۶-عشق زیبای
- ۱۳۸..... ۹-۶-عشق و عشق
- ۱۴۵..... ۱۱-۶-توصیف تن معسوق
- ۱۴۷..... ۱۲-۶-دل
- ۱۴۸..... ۱۳-۶-زیبایی
- ۱۴۹..... ۱۴-۶-شخصیت و فردگرایی
- ۱۵۱..... ۱۵-۶-نفرین و دعا
- ۱۵۲..... ۱۶-۶-شیطان
- ۱۵۳..... ۱۷-۶-یاد و خاطره
- ۱۵۵..... ۱۸-۶-مهر و کین
- ۱۵۷..... ۱۹-۶-اندوه و ملال و تنهایی در اشعار منزوی
- ۱۵۸..... ۲۰-۶-خستگی و ملال و ویرانی
- ۱۵۸..... ۲۱-۶-ملالهای رمانتیکی فردی و عاشقانه
- ۱۵۹..... ۲۲-۶-دیدگاه رمانتیکی سمبولیستی مدرن
- ۱۶۱..... ۲۳-۶-دیدگاه رمانتیکی -جمعی و سیاسی

۱۶۵	۶-۲۴- زمستان
۱۶۶	۶-۲۵- عصیانیا یا اعتراضات
۱۶۸	۶-۲۶- کشف و شهود
۱۶۹	۶-۲۷- عرفان و تصوف
۱۷۱	۶-۲۸- گریز و سیاحت و سفر
۱۷۲	۶-۲۹- شب در شعر حسین منزوی
۱۷۵	۶-۳۰- غرود و شن
۱۷۷	نتیجه کلام
۱۷۹	کتابنامه
۱۷۹	کتابها
۱۸۲	مقاله ها
۱۸۲	پایان نامه

مقدمه

نقد رمانتیکی یک اثر، از مهم ترین گونه های ادبی است که ما را در یافتن وجوه اندیشه های بزرگان و شاعران یاری می رساند. از آنجا که نقد رمانتیک در ایران پژوهشی جدید است، این پژوهش با عنوان نقد مکتب رمانتیسم در اشعار حسین منزوی بر آن است تا در این حوزه بر طرح مساله ای نو اقدام کند. بررسی و تحلیل در این حوزه با رویکرد مکتب رمانتیسم در اشعار این شاعر هدف این پژوهش است. در آغاز کار رمانتیسم و سیر آن در اروپا، هند و ایران بررسی شد. انگام اشعار شاعر با رویکرد مکتب رمانتیسم نقد و بررسی شد، در ادامه کار حوزه رمانتیک بررسی شد و در لحاظ اصول و ویژگی های مکتب رمانتیسم به اجمال بررسی و تحلیل شد.

گرچه زمان و بستره تفاوت اجتماعی منجر به بروز تفاوتی از حیث اصول مکتب رمانتیسمی در نگرش این شاعر شده است، با این همه می توان گفت که توجه به طبیعت گرایی، هیجان و احساسات، کشف و شهود و گریز و سفر و سیاحت از وجوه مکتب رمانتیسم در اشعار حسین منزوی است.

پیشگفتار

رمانتیسیم مکتبی است که در میان شاعران معاصر ایران و اصولاً مشرق زمین بیش از مکتبهای دیگر مورد علاقه بوده است. زیرا واقع گرایی بسیار دیر مورد توجه بوده است. مساله اساسی در این پژوهش این است که نحوه کارکرد رمانتیسیم در اشعار حسین منزوی دارای چه شباهتها و اختلافاتی است و در این میان عنصر بومی گرایی با مسائل خاص خود چگونه تبلور یافته است. مساله ای که این تحقیق به آن می پردازد تاثیر مکتب رمانتیسیم بر آثار این شاعر است. این پژوهش تفاوتها، شباهت ها را نیز در متفاوت بودن نگاه هنرمند به جهان تبیین می کند.

اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن

اهمیت موضوع

از آنجا که نقد تطبیقی در ایران، پژوهش جدید است؛ به نظر می رسد که به مباحث نظری تحلیلی در این زمینه بیشتر باید پرداخته شود. زیرا این گونه پژوهش ها سبب آشنایی با ملل مختلف و نزدیکی ملت ها می شود و از طرفی حوزه نهاد فرهنگی میان ملتها گسترش می یابد. البته تا کنون پژوهش هایی در زمینه نقد تطبیقی صورت گرفته است اما ظاهراً با این موضوع خاص پژوهش مستقل و گسترده ای انجام نشده است. این پژوهش با عنوان «مکتب رمانتیسیم در اشعار حسین منزوی» بر آن است تا در این حوزه به طور مسالمانه اقدام نماید. در این پژوهش به تحلیل و بررسی اشعار شاعر با رویکرد مکتب رمانتیک پرداخته شده است.

فرضیه ها

۱- اشعار حسین منزوی از لحاظ محتوا و مفاهیم متأثر از اصول و موازین رمانتیسیم است.

۲- نحوه کارکرد رمانتیسیم حسین منزوی دارای نکات بسیاری است.

تعریف اصطلاحات

*رمانتیسیم

رمانتیسیم به مکتبی اطلاق می شود که در قرن های ۱۸ تا ۱۹ میلادی در اروپا رواج داشت. این مکتب به آزادی، شخصیت، هیجان و احساسات، کشف و شهود، گریز و سیاحت و سفرهای جغرافیایی در آثار خود بسیار اهمیت قائل است.